

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ**

ПРОЄКТ

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ»

ступінь вищої освіти – БАКАЛАВР

галузь знань – 07 УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

спеціальність – 076 ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

освітньо-професійна програма – «ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ»

Кафедра підприємництва і торгівлі

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	4	7	30	30	4	8	48	120	-	7
Заочна	4	7	8	4	-	-	108	120	-	7

Тернопіль – ЗУНУ

2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальності – 076 Підприємництво та торгівля, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 р.) зі змінами, відповідно до рішення Вченої ради (протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.).

Проект робочої програми розробила доцент кафедри підприємництва і торгівлі, канд. екон. наук, доцент ***Бойчик Ірина Михайлівна***

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ»**

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Бізнес-планування»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Дисципліна обов’язкової компоненти ОП
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля	Рік підготовки: <i>Денна – 4</i> <i>Заочна – 4</i> Семестр: <i>Денна – 7</i> <i>Заочна – 11</i>
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля»	Лекції: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 120	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 48</i> <i>Заочна – 108</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 4</i> <i>Заочна – -</i> Тренінг - 8
Тижневих годин – 8 з них аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни

Метою дисципліни «Бізнес-планування» є формування у студентів системи знань із теорії та методики розробки бізнес-планів у сфері підприємницької й торговельної діяльності, проведення контролю їх виконання, здобуття практичних вмінь та навичок розробки, обґрунтування, оформлення та презентації бізнес-плану.

2.1. Завдання вивчення дисципліни полягають в опануванні студентами теоретичних основ бізнес-планування, методології розробки проектних робіт, обґрунтування ресурсного забезпечення та оцінки успішності бізнес-плану, а також виробленні практичних навичок застосування інструментарію планування змісту бізнес-планів, в тому числі із використанням сучасних програмних засобів, аналізу економічних показників функціонування підприємства, виявлення характеристик і тенденцій розвитку ринку, обґрунтування маркетингового, виробничого, організаційного та фінансового планів розвитку підприємства, оцінювання доцільності та ефективності.

2.2. Передумовами для вивчення дисципліни є сукупність загальноекономічних і прикладних навчальних дисциплін, визначених навчальним планом підготовки бакалаврів зі спеціальності «Підприємництво та торгівля», зокрема, мікроекономіка, макроекономіка, підприємництво, фінанси, менеджмент, маркетинг, ринкова інфраструктура, поведінка споживача, економіка та організація торгівлі, товарознавство та ін., кожна з яких забезпечує комплекс компетентностей і програмних результатів навчання студентів відповідно до освітньо-професійної програми.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур.
- СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва та торгівлі з урахуванням ризиків.

2.4. Результати навчання:

- ПРН 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.
- ПРН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких і торговельних структур.

2.5. Завдання лекційних занять:

Мета лекційних занять полягає в доведенні до студентів та засвоєнні ними важливішої інформації щодо теоретичних та прикладних аспектів бізнес-планування:

- ознайомлення здобувачів з основами ділового розвитку та планування діяльності підприємницьких структур;
- ознайомлення здобувачів відповідно до робочої програми дисципліни з основними теретичними питаннями, які стосуються тактичного і стратегічного планування діяльності підприємницьких структур;
- ознайомлення здобувачів з логікою формування та впровадження бізнес-ідей;
- формування у здобувачів комплексної системи теоретичних знань щодо розробки бізнес-плану підприємницьких структур в умовах конкурентного середовища з метою опанування здобувачами практичних навиків розробки кожного розділу бізнес-плану.

2.7. Завдання проведення практичних занять:

Метою проведення практичних занять є формування у здобувачів практичних навичок щодо розробки бізнес-плану.

Завданнями проведення практичних занять є:

- ❖ поглиблене засвоєння та закріплення теоретичних знань, отриманих на лекційних заняттях та самостійно;
- ❖ практичне використання методики розрахунку окремих показників розділів бізнес-плану;
- ❖ опанування здобувачами навиками самостійного обґрунтування певних рішень щодо забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання на основі розробленого бізнес-плану.

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ДІЛОВИЙ РОЗВИТОК І ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Тема 1. Бізнес-ідеї та діловий розвиток підприємницьких структур

Сутність ділового розвитку підприємницьких структур. Діловий розвиток і творча складова бізнесу.

Життєвий цикл бізнес-ідей. Стадії життєвого циклу бізнес-ідей: техніко-економічне обґрунтування, діловий план, проектний аналіз, проект, практична реалізація. Логіка формування та впровадження бізнес-ідей. Роль ділового планування у життєвому циклі розвитку бізнес-ідей.

Література:

1. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
2. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
3. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
4. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
5. Райз Е. Стартап без помилок. Посібник зі створення успішного бізнесу з нуля / пер. з англ. О.Яцини. Харків : Vivat, 2016. 368 с.
6. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
7. Бабець Є.К., Максимчук А. Г., Стасюк В. П. та ін. Основи менеджменту : навч. посіб. К., 2017. 496 с.

Тема 2. Планування в ринковій економіці

Об'єктивна необхідність планової діяльності в умовах ринкової економіки. Сутність, обумовленість і необхідність планування у підприємстві. Принципи планування. Зміст і роль бізнес-планування в управлінні підприємницькими структурами.

Прогноз і план як похідні економічного передбачення. Місце планування в системі менеджменту. Алгоритм здійснення планової діяльності.

План як документ, що містить систему кількісних і якісних показників діяльності об'єкта планування. Цикл управління виробництвом і планування.

Форми планування і види планів. Стратегія і стратегічне планування. Технологія планування у підприємстві.

Література:

1. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
2. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000,

2021. 620 с.

3. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів. Одеса : ОНЕУ, 2014. 218 с.
4. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства : навч. посібник. Київ : Каравела, 2003. 432 с.
5. Business Plans Kit For Dummies. 5th edition. Peterson, Steven D., Jaret, Peter E., Schenck, Barbara Findlay. John Wiley & Sons, 2016. 384 p.
6. Evans V., Tracy B. The standout business plan : make it irresistible, and get the funds you need for your startup or growing business. АМАСО, 2015. 277 p.
7. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
8. Райз Е. Стартап без помилок. Посібник зі створення успішного бізнесу з нуля / пер. з англ. О.Яцини. Харків : Vivat, 2016. 368 с.
9. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фешур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.

Тема 3. Планування ділового розвитку підприємницьких структур

Планування ділового розвитку як система методичних, політичних та організаційних заходів, спрямованих на винахід та формулювання нових бізнес-ідей, обґрунтування доцільності та методів їхнього впровадження, формування умов щодо підтримки проходження всіх стадій життєвого циклу розвитку бізнес-ідей з боку персоналу та потенційних інвесторів.

Функції планування ділового розвитку фірми.

Поняття та характеристика ділового циклу. Основні характеристики та особливості стадій ділового циклу. Циклічність процесу планування.

Культура планування ділового розвитку.

Література:

1. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
2. McKeever M.P. How to write a business plan. 14th edition. 2019. 345 p.
3. Kępczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
4. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
5. Sankaran G., Sasso F., Kępczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
6. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська, Р.Л. Лупак. Київ : Знання, 2013. 173 с.
7. Бабець Є.К., Максимчук А. Г., Стасюк В. П. та ін. Основи менеджменту : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2017. 496 с.
8. Коваленко Н.О., Столярчук Н.В. Бізнес-планування як елемент управління авіаційними підприємствами в умовах світової пандемічної кризи. *Науковий огляд*. 2020. № 9 (72). URL: <https://oaji.net/articles/2021/797-1611384319.pdf>.
9. Integrated Business Planning / R. Kępczynski, R. Jandhyala, G. Sankaran, A. Dimofte. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
10. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств: навч. посібник. Львів: Новий світ-2000, 2021. 620 с.

Тема 4. Стратегія розвитку підприємницьких структур: вибір і обґрунтування

Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта підприємництва: встановлення критичних точок організаційного середовища; формування бази даних про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємницької структури; характер інформації про середовище, необхідної для розробки стратегії; джерела та оцінка інформації про середовище організації. Рівні організаційного середовища та їх елементи.

Визначення напрямку розвитку організації. Бачення, місія, цілі розвитку. Стратегічний аналіз розвитку організації. Інструменти стратегічного аналізу. Планування стратегічної поведінки. Джерела інформації для процесу планування.

Література:

1. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
2. Бабець Є.К., Максимчук А.Г., Стасюк В.П. та ін. Основи менеджменту : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2017. 496 с.
3. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
4. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
5. Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.
6. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook: A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 9th edition. Kogan, 2019. 376 p.
7. Integrated Business Planning / R. Kerczynski, R. Jandhyala, G. Sankaran, A. Dimofte. Springer International Publishing, 2018. 276 p.

Тема 5. Стратегічне і оперативне планування у підприємстві

Поняття стратегічного й оперативного (тактичного) планування. Стратегія економічної організації як сукупність її головних цілей і основних засобів досягнення цих цілей. Оперативне планування як планування окремих операцій в загальному господарському потоці у короткому та середньому періодах, планування виробництва, планування маркетингу та ін.

Процес планування на підприємстві. Етапи процесу планування на підприємстві. Система планів організації. Методи планування у підприємстві: екстраполяційний; інтерполяційний; пробно-статистичний; балансовий; матричний; економіко-математичне моделювання; факторний; нормативний. Вимоги до технології (процедури) планування.

Організація внутрішньовиробничого планування.

Література:

1. Бабець Є.К., Максимчук А. Г., Стасюк В. П. та ін. Основи менеджменту : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2017. 496 с.
2. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.

3. Джелла А.Н. Стратегічне планування діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал*. Київ : Національна академія управління, 2012. С. 38–46.
4. Мартиненко М., Ігнатєва І. Стратегічний менеджмент : підруч. К, 2013. 319 с.
5. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
6. Янковець Т.М. Економічна сутність бізнес-плану інноваційного проекту. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Економіка. 2013. Вип. 38. С. 317-321.
7. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.

Тема 6. Бізнес-планування підприємницької діяльності

Сутнісна характеристика бізнес-планування у підприємницькій діяльності. Бізнес-план як комплексний документ підприємницької діяльності та реалізації підприємницького проекту.

Функції та цілі розробки бізнес-плану. Формування інформаційного поля бізнес-плану. Логіка формування інформаційної бази розробки бізнес-плану.

Загальна методологія розробки бізнес-плану. Принципи бізнес-планування підприємницької діяльності: адекватність, цільовий характер, постійність, системність, науковість, оптимальність.

Література:

1. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
2. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
3. Sankaran G., Sasso F., Kepczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
4. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська, Р.Л. Лупак. Київ : Знання, 2013. 173 с.
5. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
6. Evans V., Tracy B. The standout business plan : make it irresistible, and get the funds you need for your startup or growing business. AMACO, 2015. 277 p.
7. Carl J. Schramm. Burn The Business Plan: What Great Entrepreneurs Really Do. Simon & Schuster, 2018. 434 p.
8. Бізнес план: що це, як скласти, приклади. *Weblium* від 22.07.2021 р. URL: <https://ua..com/blog/biznes-plan-sho-ce-yak-sklasti-prikladi>.
9. McKeever M.P. How to write a business plan. 14th edition. 2019. 345 p.
10. Каторжин А.Д. Розробка бізнес-плану інвестиційного проекту. *Управління розвитком*. 2013. № 16. С. 109.
11. Бізнес-план: вітчизняний і зарубіжний досвід. Сучасна практика і документація / за заг. ред. В. М. Попова. Харків : Мрія, 2011. 264 с.
12. Business Plans Kit For Dummies. 5th edition. Peterson, Steven D., Jaret, Peter E., Schenck, Barbara Findlay. John Wiley & Sons, 2016. 384 p.

Змістовий модуль 2

РОЗРОБКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Тема 7. Етапи розробки і структура бізнес-плану

Етапи формування бізнес-плану: визначення місії та цілей бізнесу; встановлення бажаного стану підприємства; збір необхідної інформації для кожного розділу бізнес-плану; безпосередня розробка окремих розділів і оформлення всього бізнес-плану у вигляді єдиного документа.

Основні стадії формування бізнес-плану та його різновиди.

Структура бізнес-плану: титульний аркуш, зміст, перелік розділів, резюме, характеристика підприємства, характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством, дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг), характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги, план маркетингової діяльності, план виробничої діяльності підприємства, організаційний план, план охорони навколишнього середовища, фінансовий план та аналіз потенційних ризиків, соціально- економічні наслідки реалізації інвестиційного бізнес-плану, додатки.

Основні вимоги до складання та оформлення бізнес-плану. Елементи бізнес-плану та їх зміст. Процедура оформлення бізнес-плану. Вимоги до оформлення титульного аркуша бізнес-плану. Зміст та резюме бізнес-плану.

Меморандум про конфіденційність як елемент етики ділових відносин у бізнес-плануванні.

Опис підприємства, його унікальності та напрямів діяльності.

Література:

1. Бізнес план: що це, як скласти, приклади. *Weblium* від 22.07.2021 р. URL: <https://ua.com/blog/biznes-plan-sho-ce-yak-sklasti-prikladi>.
2. McKeever M.P. How to write a business plan. 14th edition. 2019. 345 p.
3. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. посібник. / С.Ф. Покропивний, С.М.Соболь, Г.О. Швиданенко, О.Г. Дерев'янка. 2-ге вид., доп. Київ : КНЕУ, 2002. 379 с.
4. Коюда В.О., Пасько М.І. Методологічний підхід до бізнес-планування розвитку підприємства.
5. *Бізнес інформ*. 2015. № 9. С. 394- 402.
6. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
7. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. К.: ЦНЛ, 2019. 384 с.
8. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
9. Sankaran G., Sasso F., Kerczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
10. Business Plans Kit For Dummies. 5th edition. Peterson, Steven D., Jaret, Peter E., Schenck, Barbara Findlay. John Wiley & Sons, 2016. 384 p.
11. Коюда В.О., Пасько М.І. Методологічний підхід до бізнес-планування розвитку підприємства. *Бізнес інформ*. 2015. № 9. С. 394- 402.
12. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів : затверджені Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. № 73. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.39798.0>.

Тема 8. Характеристика продукту

Характеристика продукту (продукції, послуг) у підприємницькій діяльності
Загальні параметри ринку продукції.

Опис продукції (послуг) та її якісних характеристик. Конкурентні переваги продукції підприємства. Ідентифікація потенційних споживачів та їх характеристика: тип покупця; територіальне розміщення споживачів продукції підприємства; відношення та особливі вимоги покупців до продукції підприємства; мотиви споживчої поведінки; наявність постійних взаємовідносин зі споживачами.

Критерії сегментації ринку. Порівняльна оцінка привабливості визначених сегментів ринку. Визначення цільового сегменту ринку.

Прогноз обсягів реалізації продукції. Структура ринку продукту. Конкуренція та конкурентна перевага.

Література:

1. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. К.: ЦНЛ, 2019. 384 с.
2. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
3. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
4. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
5. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
6. Kerczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
7. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
8. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська, Р.Л. Лупак. Київ : Знання, 2013. 173 с.
9. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів : затверджені Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. № 73. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.39798.0>.
10. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів. Одеса : ОНЕУ, 2014. 218 с.
11. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.

Тема 9. План маркетингу

Цілі та логіка розробки маркетинг-плану. Процес визначення цілей і завдань маркетингової діяльності підприємства. Основні етапи дослідження ринку.

Діагностика конкурентного середовища. Методи конкурентного аналізу ринку. Ідентифікація конкурентів та оцінка конкурентної позиції підприємства на ринку. Технологічне становище конкурентів. Фінансовий стан конкурентів. Сильні та слабкі сторони конкурентів. Можлива реакція конкурентів на дії підприємства.

Формування стратегії маркетингу. Реалізація стратегій маркетингу.

Вибір та обґрунтування стратегії маркетингу та програм, що її забезпечують. Засоби реалізації стратегії маркетингу. Фінансові потреби на реалізацію плану маркетингу.

Процес ціноутворення і встановлення цін. Політика комунікацій.

Література:

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
2. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
3. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
4. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес планування : навч.-метод. посібн. для студ. Херсон : ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2017. 224 с.
5. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
6. Kerczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
7. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
8. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів : затверджені Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. № 73. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.39798.0>.
9. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів. Одеса : ОНЕУ, 2014. 218 с.
10. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.
11. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.

Тема 10. Виробничий план

Зміст, основні завдання і структура виробничого плану. Чинники впливу на обсяги та детальність інформації у виробничому плані.

Розробка технологічних та ресурсних аспектів бізнес-плану. Обґрунтування виробничого процесу та методу його організації. Схема виробничих потоків.

Виробнича потужність підприємства та її використання. Виробництво і виробнича кооперація. Планування виробничої потужності підприємства. Потреба в довгострокових активах і обігових коштах.

Склад та характеристика ресурсів підприємства. Обґрунтування доцільності придбання або оренди основних засобів, витрат на ремонт, амортизаційні відрахування. Перелік необхідних видів сировини, формування виробничих запасів, умови постачання ресурсів.

Планування витрат виробництва в розрізі калькуляційних статей.

Розробка заходів забезпечення якості продукції.

Література:

1. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.

2. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес планування : навч.-метод. посібн. для студ. Херсон: ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2017. 224 с.
3. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
4. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
5. Evans V., Tracy B. The standout business plan : make it irresistible, and get the funds you need for your startup or growing business. AMACO, 2015. 277 p.
6. Carl J. Schramm. Burn The Business Plan: What Great Entrepreneurs Really Do. Simon & Schuster, 2018. 434 p.
7. Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.
8. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook: A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 9th edition. Kogan, 2019. 376 p.
9. Ganesh Sankaran, Federico Sasso, Robert Keczynski, Alessandro Chiaraviglio. Improving Forecastswith Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP.1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
10. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
11. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.

Тема 11. Організаційний план

Цілі і структура організаційного плану. Напрямки організаційного планування: організація системи управління підприємством та планування кадрового забезпечення діяльності підприємства. Вибір організаційно-правової форми підприємницької діяльності та структури підприємства.

Визначення потреб у персоналі. Обґрунтування організаційної структури управління підприємством, складу основних підрозділів підприємства, їх функцій, посадових обов'язків та взаємозв'язків в процесі управління.

Характеристика власників, менеджерів, зовнішніх консультантів, залучених до процесу бізнес-планування.

Основні напрямки кадрової політики підприємства. План соціального розвитку персоналу та охорони праці.

Література:

1. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
2. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
3. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.
4. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес планування : навч.-метод. посібн. для студ. Херсон : ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2017. 224 с.
5. Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.
6. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook: A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 9th edition. Kogan, 2019. 376 p.
7. Evans V., Tracy B. The standout business plan : make it irresistible, and get the funds you need for your startup or growing business. AMACO, 2015. 277 p.

8. Carl J. Schramm. *Burn The Business Plan: What Great Entrepreneurs Really Do*. Simon & Schuster, 2018. 434 p.
9. Михалюк Н.І. *Планування діяльності підприємств : навч. посібник*. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.

Тема 12. Фінансовий план

Значення, зміст і технологія розробки фінансового плану. Стратегія фінансування. План доходів і видатків. Послідовність складання плану доходів і витрат. Прогнозна оцінка обсягів продажу продукції підприємства. Визначення точки беззбитковості.

План грошових надходжень і виплат. Фактори, що визначають необхідність складання плану руху коштів. Процедура складання плану грошових надходжень і виплат. Планування грошових потоків підприємства.

Планування очікуваних фінансових показників реалізації бізнес-плану. Розрахунки показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємницького проекту.

Обґрунтування можливих інвестиційних витрат на реалізацію бізнес-плану та оцінка ефективності використання авансованого капіталу. Статичні та динамічні методи оцінки ефективності проектних рішень.

Література:

1. Данік Н.В. Бізнес-планування як інструмент здійснення фінансового менеджменту в сучасних умовах розвитку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 2. С. 81–84.
2. Ларка Л.С., Нелюб К.П. Бізнес-планування в системі економічного управління підприємством. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки*. 2016. № 27 (1199). С. 3-7.
3. Barrow C., Barrow P., Brown R. *The Business Plan Workbook: A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business*. 9th edition. Kogan, 2019. 376 p.
4. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.
5. Aven T., Zio E. *Knowledge in Risk Assessment and Management*. Wiley, 2018. 346 p.
6. Chapelle A. *Operational Risk Management: Best Practices in the Financial Services Industry*. Wiley, 2019. 272 p.
7. Wilderer P.A., Renn O., Grambow M. et al. *Sustainable Risk Management*. Springer, 2017. 285 p.
8. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
9. Мостенська Т., Шинкарук Л. *Інвестиційний менеджмент : навч. посібн.* Київ : Кондор, 2017. 308 с.
10. Михалюк Н.І. *Планування діяльності підприємств : навч. посібник*. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.

Тема 13. Оцінка ризиків і страхування

Суть і класифікація ризиків. Управління ризиками. Причини виникнення та чинники впливу на динаміку ризиків. Розрахунок ризиків бізнес-плану. Якісний та кількісний аналіз підприємницьких ризиків. Основні методи аналізу ризиків: імовірнісного аналізу, експертного аналізу, аналогів, аналізу показників граничного рівня, чутливості проекту, сценаріїв розвитку проекту, побудови

«дерева рішень» проекту, імітаційні.

Способи зниження ризиків. Оцінка ризиків і страхування. Вибір ефективних методів зниження ризиків.

Література:

1. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посібн. К.:ЦНЛ, 2006. 312 с.
2. Загурський О. Управління ризиками. Київ : Університет Україна, 2016. 244 с.
3. Коваленко В. Фінансові ризики та шляхи їх мінімізації. Правовий аспект. Київ : Знання, 2011. 320 с.
4. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
5. Свед М. Мислення за принципом Чорної скриньки. Як звести ризик до мінімуму. Київ : КМ- БУКС, 2018. 464 с.

Тема 14. Оформлення, презентація та експертиза бізнес-плану

Процедура оформлення бізнес-плану. Сутність, цілі, завдання і організація проведення презентації бізнес-плану. Чинники впливу на потенційних інвесторів щодо фінансування підприємницького проекту.

Організація проведення презентації бізнес-плану. Тривалість та форма презентації бізнес-плану. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану. Попереднє ознайомлення з бізнес-планом учасників презентації. Вдалий вибір форми проведення презентації та методів встановлення контактів з учасниками презентації.

Експертиза бізнес-плану. Зміст і предмет експертизи бізнес-плану. Доцільність, особливості проведення та наслідки експертизи бізнес-плану.

Література:

1. Перевозова І.В., Кафка С.М., Запихляк І.Б. Експертиза бізнес-плану як ключовий елемент успіху підприємницької ідеї. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2016. № 8. С. 89–96.
2. Чичун В.А., Паламарчук В.Д. Бізнес-планування як фактор успішної підприємницької діяльності. URL: <http://intkonf.org/ken-chichun-va-palamarchuk-va-biznes-planuvannya-yak-faktor-uspishnoyi-pidpriemnitskoyi-diyalnosti/>
3. Смаковська Ю. Критерії експертної оцінки бізнес-плану підприємницького проекту. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. Вип. 19. С. 434-438.
4. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів. Одеса : ОНЕУ, 2014. 218 с.
5. Горбаченко С.А. Аналіз підприємницьких проектів / С.А. Горбаченко, В.А. Карпов. Одеса: ОНЕУ, 2013. 241 с.
6. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
7. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
8. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
9. Райз Е. Стартап без помилок. Посібник зі створення успішного бізнесу з нуля / пер. з англ. О. Яцини. Харків : Vivat, 2016. 368 с.
10. Kerczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
11. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to

- Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
12. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес планування : навч.-метод. посібн. для студ. Херсон : ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2017. 224 с.
 13. Шаповалова Т.В. Бізнес-планування в інноваційному підприємстві (на допомогу звільненіму запас військовослужбовцям) : навч. посіб. / МФСА. Київ : Друкарський двір Олега Федорова, 2015, 134 с.
 14. Sankaran G., Sasso F., Kępczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
 15. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
 16. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ»

денна форма навчання

РОЗДІЛ, ТЕМА	Кількість годин					
	лекції	практичні заняття	тренінг	самоств. робота	інд. робота	поточні контр. заходи
<i>Змістовий модуль 1. Діловий розвиток і планування діяльності підприємницьких структур</i>						
Тема 1. Бізнес-ідеї та діловий розвиток підприємницьких структур	2	2	2	3	2	обговорення
Тема 2. Планування в ринковій економіці	2	2		3		тести, обговорення
Тема 3. Планування ділового розвитку підприємницьких структур	2	2		3		тести, обговорення
Тема 4. Стратегія розвитку підприємницьких структур: вибір і обґрунтування	2	2		3		обговорення
Тема 5. Стратегічне і оперативне планування у підприємстві	2	2		3		обговорення, тести
Тема 6. Бізнес-планування підприємницької діяльності	2	2		3		тести, обговорення
<i>Змістовий модуль 2. Розробка та обґрунтування бізнес-плану</i>						
Тема 7. Етапи розробки і структура бізнес-плану	2	2	6	3	2	тести
Тема 8. Характеристика продукту	2	2		4		обговорення
Тема 9. План маркетингу	2	2		4		обговорення, вправи
Тема 10. Виробничий план	4	4		4		обговорення, задачі
Тема 11. Організаційний план	2	2		4		обговорення, вправи
Тема 12. Фінансовий план	2	2		4		обговорення, задачі
Тема 13. Оцінка ризиків і страхування	2	2		4		обговорення
Тема 14. Оформлення, презентація та експертиза бізнес-плану	2	2		3		презентація
РАЗОМ	30	30	8	48	4	

заочна форма навчання

РОЗДІЛ, ТЕМА	Кількість годин		
	лекції	практ.	самост. робота
<i>Змістовий модуль 1. Діловий розвиток і планування діяльності підприємницьких структур</i>			
Тема 1. Бізнес-ідеї та діловий розвиток підприємницьких структур	0,5	0,25	7
Тема 2. Планування в ринковій економіці	0,5	0,25	7
Тема 3. Планування ділового розвитку підприємницьких структур	0,5	0,25	8
Тема 4. Стратегія розвитку підприємницьких структур: вибір і обґрунтування	0,5	0,5	8
Тема 5. Стратегічне та оперативне планування у підприємстві	0,5	0,25	8
Тема 6. Бізнес-планування підприємницької діяльності	0,5	0,25	8
<i>Змістовий модуль 2. Розробка та обґрунтування бізнес-плану</i>			
Тема 7. Етапи розробки і структура бізнес-плану	1	0,5	7
Тема 8. Характеристика продукту	0,5	0,25	8
Тема 9. План маркетингу	0,5	0,25	8
Тема 10. Виробничий план	1	0,25	8
Тема 11. Організаційний план	0,5	0,25	8
Тема 12. Фінансовий план	0,5	0,25	8
Тема 13. Оцінка ризиків і страхування	0,5	0,25	8
Тема 14. Оформлення, презентація та експертиза бізнес-плану	0,5	0,25	7
Разом	8	4	108

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Бізнес-ідеї та діловий розвиток підприємницьких структур

Мета: формування поглядів на підприємство як інноваційну динамічну сферу діяльності та її планування; розуміння основних підприємницьких бізнес-моделей та сутності ділового розвитку фірми, логіки формування та впровадження бізнес-ідей.

Питання для обговорення:

1. Сутнісна характеристика ділового розвитку.
2. Бізнес-ідеї та їх життєвий цикл.
3. Логіка формування та впровадження бізнес-ідей.
4. Ділове планування та його роль у життєвому циклі бізнес-ідей.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Планування в ринковій економіці

Мета: засвоєння сутності планування, його місця у системі управління підприємством, опанування технологією планування у підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Суть та необхідність планування в умовах ринку.
2. Зміст і роль бізнес-планування в управлінні підприємницькими структурами.
3. План як документ, його характеристика.
4. Форми планування і види планів. Технологія планування у підприємстві.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: Планування ділового розвитку підприємницьких структур

Мета: засвоєння суті планування ділового розвитку суб'єкта господарювання, поняття ділового циклу та культури планування ділового розвитку у підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Планування ділового розвитку, його функції та характеристика.
2. Діловий цикл, його основні стадії та їх особливості.
3. Культура планування ділового розвитку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: Стратегія розвитку підприємницьких структур: вибір та обґрунтування

Мета: засвоєння теоретичних основ і практичних навичок у виборі та обґрунтуванні стратегії розвитку організації.

Питання для обговорення:

1. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища в системі формування стратегії розвитку підприємницьких структур.
2. Характеристика інформації для розробки стратегії.

3. Виначення напряму розвитку підприємницької структури: бачення, місія, цілі.
4. Стратегічний аналіз, його інструменти.
5. Планування стратегічної поведінки, джерела інформації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Стратегічне і оперативне планування у підприємстві

Мета: опанування теоретичних основ та практичних навичок стратегічного та оперативного планування на підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Поняття і зміст стратегічного і оперативного планування.
2. Оперативне планування, його напрями та характеристика.
3. Система планів підприємства, їх характеристика.
4. Методи планування у підприємстві.
5. Організація внутрішньовиробничого планування.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Бізнес-планування підприємницької діяльності

Мета: узагальнення теоретичних уявлень про місце і роль бізнес-плану серед планових документів підприємства, опанування методиками структуризації бізнес-планів та особливостями змістового наповнення його складових.

Питання для обговорення:

1. Сутнісна характеристика бізнес-планування у підприємницькій діяльності.
2. Бізнес-план як комплексний документ.
3. Функції та цілі розробки бізнес-плану.
4. Загальна методологія розробки бізнес-плану.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Етапи розробки і структура бізнес-плану

Мета: засвоєння теоретичних основ та практичних навичок у поетапному формуванні бізнес-плану підприємства; засвоєння теоретичних основ організації процесу бізнес-планування на підприємстві, вивчення організаційних, інформаційних, аналітичних та технічних аспектів бізнес-планування, ознайомлення із логікою, методиками та стадіями розробки бізнес-плану

Питання для обговорення:

1. Етапи формування бізнес-плану.
2. Основні стадії формування бізнес-плану та його різновиди.
3. Структура бізнес-плану, змістове наповнення його розділів.
4. Зміст бізнес-плану як документа. Складання резюме бізнес-плану.
5. Опис підприємства, його унікальності та напрямів діяльності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Тема: Характеристика продукту

Мета: засвоєння теоретичних і практичних аспектів представлення

продукції (послуг) підприємства у бізнес-плані, методології діагностики кон'юнктури ринку та конкурентного середовища, ідентифікації цільових сегментів підприємства та конкурентних сил на ринку.

Питання для обговорення:

1. Характеристика продукту (продукції, послуг) у підприємстві.
2. Опис продукту, його якісних характеристик.
3. Ідентифікація потенційних споживачів, їх характеристика.
4. Критерії сегментації ринку. Визначення цільових ринків.
5. Прогноз обсягів реалізації продукції.
6. Структура ринку продукту.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

Тема: План маркетингу

Мета: засвоєння теоретичних основ планування маркетингового плану підприємства, використання інструментарію розробки комплексу маркетингових заходів для активізації обсягів збуту продукції, опанування методиками прогнозування комерційних параметрів реалізації бізнес-плану.

Питання для обговорення:

1. Цілі та логіка розробки маркетинг-плану.
2. Формування стратегії маркетингу.
3. Реалізація стратегій маркетингу.
4. Процес ціноутворення і встановлення цін.
5. Політика комунікацій.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

Тема: Виробничий план

Мета: засвоєння теоретичних основ сутності та змісту виробничого плану, організації виробничого процесу та планування виробничої потужності.

Питання для обговорення:

1. Зміст виробничого плану, його основні завдання і структура.
2. Обґрунтування виробничого процесу, методу його організації.
3. Виробнича потужність та її використання. Планування виробничої потужності.
4. Виробництво і виробнича кооперація.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11

Тема: Виробничий план

Мета: опанування методиками планування ресурсного забезпечення майбутньої підприємницької діяльності та розрахунку витрат.

Питання для обговорення:

1. Потреба в довгострокових активах і обігових коштах.
2. Склад і характеристика ресурсів підприємства.
3. Обґрунтування доцільності придбання або оренди основних засобів та інших витрат на їх утримання.

4. Планування витрат.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12

Тема: Організаційний план

Мета: засвоєння теоретичних основ планування системи управління підприємством, застосування методик планування кадрового забезпечення підприємницької діяльності.

Питання для обговорення:

1. Цілі і структура організаційного плану.
2. Напрями організаційного планування.
3. Вибір організаційно-правової форми підприємницької діяльності та структури підприємства.
4. Визначення потреб у персоналі.
5. Обґрунтування організаційної структури управління підприємством.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13

Тема: Фінансовий план

Мета: засвоєння теоретичних основ технології розробки фінансового плану підприємства, опанування методології формування плану доходів і витрат, плану руху готівки та планового проектного балансу;

Питання для обговорення:

1. Зміст і технологія розробки фінансового плану.
2. План доходів і видатків, послідовність їх складання.
3. Прогноз обсягів продажу продукції підприємства. Точка беззбитковості.
4. План грошових надходжень і виплат.
5. Планування грошових потоків підприємства.
6. Планування очікуваних фінансових показників реалізації бізнес-плану.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14

Тема: Оцінка ризиків і страхування

Мета: засвоєння теоретичних основ планування ризиків підприємницької діяльності, практичне застосування методик аналізу рівня ризиковості проектних рішень, засвоєння методів управління ризиками бізнес-плану.

Питання для обговорення:

1. Суть і класифікація ризиків.
2. Причини виникнення та чинники впливу на динаміку ризиків.
3. Розрахунок ризиків бізнес-плану.
4. Способи зниження ризиків.
5. Оцінка ризиків і страхування.
6. Вибір ефективних методів зниження ризиків.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15

Тема: Оформлення, презентація та експертиза бізнес-плану

Мета: засвоєння процедур оформлення змістового наповнення бізнес-плану та подачі планової інформації зацікавленим сторонам, опанувати принципи організації проведення презентації бізнес-плану та експертної оцінки рівня досяжності поставлених планових цілей.

Питання для обговорення:

1. Процедура оформлення бізнес-плану.
2. Сутність, цілі, завдання презентації бізнес-плану.
3. Організація проведення презентації бізнес-плану.
4. Експертиза бізнес-плану, її зміст. Предмет експертизи бізнес-плану.

6. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

Тренінг – це спланований процес отримання знань, поведінкових навиків здобувача освітнього ступеня через набуття навчального досвіду задля ефективного виконання професійних завдань у визначеному виді діяльності або галузі.

Метою тренінгу є узагальнення теоретичних знань, вмінь та навиків, отриманих студентами під час вивчення навчальної дисципліни «Тренінг-курс з бізнес-планування» та застосування їх в практичній діяльності.

Організація проведення тренінгу

1. *Вступна частина* проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
2. *Організаційна частина* полягає в ознайомленні з правилами проведення тренінгового заняття та умов підбиття підсумків.
3. *Практична частина* реалізується шляхом виконання завдань тренінгового заняття.
4. *Підведення підсумків* відбувається шляхом обговорення результатів виконаних завдань.

Завдання тренінгу

Завдання 1. Охарактеризувати стадії життєвого циклу бізнес-ідеї.

Завдання 2. Охарактеризувати основні етапи дослідження ринку та їх роль у бізнес-плануванні.

Завдання 3. Охарактеризувати основні напрями кадрової політики підприємства.

Завдання 4. Розробити план соціального розвитку персоналу підприємства та охорони праці.

Студенти академічної групи поділяються на 4-6 проектних груп, кожна з яких виконує запропоновані завдання. Група обирає проектного менеджера, який здійснює управління групою (розподіляє функції, планує роботу групи та ін.). Результати виконання презентує група у формі усної доповіді. Викладач оцінює роботу групи та, відповідно, рівень знань кожного студента.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Метою самостійної роботи студентів є формування в майбутніх фахівців з підприємництва та торгівлі навичок системного мислення при розробці та реалізації підприємницьких проектів, складанні та презентації бізнес-планів.

Самостійна робота охоплює вивчення теоретичного навчального матеріалу з дисципліни в позааудиторному режимі, самонавчання та самоконтроль, а також набуття студентами практичних навичок розрахунку показників бізнес-плану, обґрунтування підприємницьких рішень.

Завдання для самостійної роботи складаються з двох частин: перша – **теоретична**; друга – **розрахункова**, зміст яких викладений у Методичних рекомендаціях до самостійної роботи студентів з дисципліни «Бізнес-планування». Методичні рекомендації доступні студентам у системі MOODLE.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі методами навчання є лекції, практичні заняття, консультації викладачів, самостійна робота, робота в групах, поточне опитування, тестування, обговорення та моделювання практичних ситуацій, виконання теоретичного та розрахункового завдань.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Бізнес-планування» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання під час тренінгу;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- оцінювання виконання самостійної роботи.

10. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу декана факультету за наявності поважних причин (наприклад, відсутність через хворобу та наявність відповідної довідки).

Політика щодо академічної доброчесності. Не допускається використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із

керівником курсу з дозволу декана факультету.

11. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Бізнес-планування» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне опитування	Модульний контроль 1	Поточне опитування	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Середнє арифметичне значення отриманих оцінок під час занять за темами 1-6 – один раз на 2 практичні заняття і більше	Контрольна робота (за 1 змістовий модуль)	Середнє арифметичне значення отриманих оцінок під час занять за темами 7-14 – один раз на 2 практичні заняття і більше	Контрольна робота (за 2 змістовий модуль)	Оцінка за виконання завдання	Середнє арифметичне значення оцінок за виконання розрахункової та аналітичної частин завдання	Теоретичне питання – 20 балів, 10 тестів – 50 балів, задача – 30 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	«відмінно»	A (відмінно)
85 – 89	«добре»	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	«задовільно»	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	«незадовільно»	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01 – 34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

12. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ зп	Найменування	Номер теми
1.	Технічне забезпечення: мультимедійний проєктор, ноутбук, проєкційний екран.	1-14
2.	Базове програмне забезпечення: ОС Windows.	1-14

3.	Комунікаційна навчальна платформа (MOODLE) для організації дистанційного навчання (за необхідності).	1-14
4.	Комунікаційне програмне забезпечення ZOOM для проведення занять в режимі онлайн (за необхідності).	1-14

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Бізнес-планування та управління проектами : навч. посібник / П.Г. Ільчук, Р.В. Фещур, А.І. Якимів, І.В. Когут., Г.Й. Лучко, Д.І. Скворцов, С.В. Шишковський; за ред. П.Г. Ільчука. Львів, 2020. 215 с.
2. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
3. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
4. Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Маркітан О.С. Бізнес-планування фірми : навч. посіб. Київ : Знання, 2017. 423 с.
5. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес планування : навч.-метод. посібн. для студ. Херсон : ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2017. 224 с.
6. Шаповалова Т.В. Бізнес-планування в інноваційному підприємстві (на допомогу звільненим у запас військовослужбовцям) : навч. посіб. / МФСА. Київ : Друкарський двір Олега Федорова, 2015, 134 с.
7. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію
8. / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
9. Райз Е. Стартап без помилок. Посібник зі створення успішного бізнесу з нуля / пер. з англ. О. Яцини. Харків : Vivat, 2016. 368 с.
10. Вассерман Н. Дилеми засновника бізнесу. Як попередити помилки й уникнути їх під час створення стартапу / пер. з англ. А. Клімової. Харків : Vivat, 2017. 480 с.
11. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська, Р.Л. Лупак. Київ : Знання, 2013. 173 с.
12. Бабець Є.К., Максимчук А. Г., Стасюк В. П. та ін. Основи менеджменту : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2017. 496 с.
13. Данік Н.В. Бізнес-планування як інструмент здійснення фінансового менеджменту в сучасних умовах розвитку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 2. С. 81–84.
14. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів. Одеса: ОНЕУ, 2014. 218 с.
15. Горбаченко С.А. Аналіз підприємницьких проектів / С.А. Горбаченко, В.А. Карпов. Одеса: ОНЕУ, 2013. 241 с.
16. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
17. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства : навч. посібник. Київ : Каравела, 2003. 432 с.
18. Бізнес план: що це, як скласти, приклади. *Weblium* від 22.07.2021 р. URL: <https://ua.com/blog/biznes-plan-sho-ce-yak-sklasti-prikladi>.
19. Ларка Л.С., Нелюб К.П. Бізнес-планування в системі економічного управління підприємством. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки*. 2016. № 27 (1199). С. 3-7.

Додаткові

1. Джелла А.Н. Стратегічне планування діяльності підприємства. *Актуальні проблеми*

- економіки : науковий економічний журнал*. Київ: Національна академія управління, 2012. С. 38–46.
2. Каторжин А.Д. Розробка бізнес-плану інвестиційного проекту. *Управління розвитком*. 2013. № 16. С. 109.
 3. Коюда В.О., Пасько М.І. Методологічний підхід до бізнес-планування розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2015. № 9. С. 212.
 4. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.
 5. Коваленко Н.О., Столярчук Н.В. Бізнес-планування як елемент управління авіаційними підприємствами в умовах світової пандемічної кризи. *Науковий огляд*. 2020. № 9 (72). URL: <https://oaji.net/articles/2021/797-1611384319.pdf>.
 6. McKeever M.P. How to write a business plan. 14th edition. 2019. 345 p.
 7. Kepczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
 8. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
 9. Sankaran G., Sasso F., Kepczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
 10. Integrated Business Planning / R. Kepczynski, R. Jandhyala, G. Sankaran, Dimofte. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
 11. Business Plans Kit For Dummies. 5th edition. Peterson, Steven D., Jaret, Peter E., Schenck, Barbara Findlay. John Wiley & Sons, 2016. 384 p.
 12. Evans V., Tracy B. The standout business plan : make it irresistible, and get the funds you need for your startup or growing business. AMACO, 2015. 277 p.
 13. Carl J. Schramm. Burn The Business Plan: What Great Entrepreneurs Really Do. Simon & Schuster, 2018. 434 p.
 14. Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.
 15. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook: A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 9th edition. Kogan, 2019. 376 p.
 16. Ganesh Sankaran, Federico Sasso, Robert Kepczynski, Alessandro Chiaraviglio. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
 17. Мартиненко М., Ігнат'єва І. Стратегічний менеджмент: підруч. К.: Каравела, 2013. 319 с.
 18. Мельнікова О.М., Тульчинська С.О. Удосконалення процесу бізнес-планування. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2014. № 8. С. 83–86.
 19. Перезовова І.В., Кафка С.М., Запужляк І.Б. Експертиза бізнес-плану як ключовий елемент успіху підприємницької ідеї. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2016. № 8. С. 89–96.
 20. Сакс Е.І. Впровадження бізнес планування на підприємствах харчової промисловості як напрям підвищення їх ефективності. *Ефективна економіка*. 2015. № 7. С. 34–39.
 21. Чичун В.А., Паламарчук В.Д. Бізнес-планування як фактор успішної підприємницької діяльності. URL: <http://intkonf.org/ken-chichun-va-palamarchuk-va-biznes-planuvannya-yak-faktor-uspishnoyi-pidpriemitskoyi-diyalnosti/>
 22. Князь С.В. Бізнес-планування інноваційних проектів: сутність технологій, переваги та недоліки / С.В. Князь, Н.Г. Георгіаді, Я.С. Богів. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 2. С. 199-207.
 23. Корнух О.В., Маханько Л.В. Стартап як прогресивна форма інноваційного

- підприємництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 26-30.
24. Коюда В.О., Пасько М.І. Методологічний підхід до бізнес-планування розвитку підприємства. *Бізнес інформ*. 2015. № 9. С. 394- 402.
 25. Кучіна С.Є., Дмитренко Р.В. Бізнес-план підприємства: необхідність впровадження. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 22 (995). С. 96-99.
 26. Лаврів Л.А. Бізнес-планування у діяльності організації: базові процедури та основні методичні підходи. *Інноваційна економіка*. 2013. № 10. С. 104-111.
 27. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: затверджені Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. № 73. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.39798.0>.
 28. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: затверджені Наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. № 290. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0290665-06>.
 29. Пашута М. Бізнес-планування як фактор успішної підприємницької діяльності. *Персонал*. 2006. № 10. С. 66-74.
 30. Смаковська Ю. Критерії експертної оцінки бізнес-плану підприємницького проекту. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. Вип. 19. С. 434-438.
 31. Чазов Є.В. Стартап як нова форма ведення бізнесу. *Наукові праці НУХТ*. 2013. № 52. С. 122-128.
 32. Череп А.В., Лисенко О.А. Необхідність бізнес-планування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. С. 119-122.
 33. Янковець Т.М. Економічна сутність бізнес-плану інноваційного проекту. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Економіка. 2013. Вип. 38. С. 317-321.